שֶׁלֹּא תַּתְחִיל לצבור מֵפָנָיו מצד גופך שֶׁמָּא כשתפשוט זרועך לצבור ממך והלאה תִּכָּוֶה מהקטורת שבוערת על הגחלים. ומכך שבכל יומות השנה היה הכהן מתחיל לצבור מהצד שכלפי חוץ, מסתבר שגם ביום הכיפורים היה צריך ליזהר, והיה צוברה מחוצה לו וממשיך כלפי גופו.

תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בתורה (ויקרא טז יג) 'וְנָתַן אֶת הַקְטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה'', למדים מכאן, שֶׁלֹּא יִתֵּן את הקטורת על הגחלים מִבַּחוּץ, וְיָכְנִיס כך לקודש הקדשים, אלא בקודש הקדשים יביאר את הקטורת על הגחלים. ודרשה זאת באה לְהוֹצִיא מִלְּבָן שֶׁל הַצְּרוֹרִין שֶׁהִיו אוֹמְרִים יִתֵּן הכהן את הקטורת על הגחלים מִבַּחוּץ – בהיכל, וְיָכְנִיס כשהיא כבר בוערת.

מבררת הגמרא: מַאי דָּרוּשׁ – מהיכן דרשו הצדוקים את שיטתם. מפרשת הגמרא: למדו כן מהפסוק (שם ב) 'וְאַל יָבוֹא בְּכָל עֵת וגו' כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת', ודרשו שכניסתו לקודש הקדשים תהא בענן של הקטורת, מְלַמֵּד שֶׁיִּתֵּן מִבַּחוּץ וְיָכְנִיס כשהיא בוערת ועולה כענן. אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים, וַהֲלֹא בְּכָר נֶאֱמַר 'וְנָתַן אֶת הַקְטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה'' שמשמע שנותן את הקטורת על הגחלים בקודש הקדשים בפנים שהוא לפני ה', אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת' שמשמע שלא יבוא אלא בענן, מְלַמֵּד שֶׁנּוֹתֵן בָּהּ בשעה שרוקח את הקטורת, מלבד אחד עשר סמניה גם עשב הנקרא מַעֲלֶה עָשָׁן שגורם לקטורת להעלות עשן זקוף כמקל. וּמְנַיִן שֶׁנּוֹתֵן בָּהּ מַעֲלֶה עָשָׁן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכִסָּה עֲנַן הַקְטֹרֶת אֶת הַכַּפֹּרֶת' וגו', משמע שצריך שיהא בה דבר שעושה ענן. ומאחר ונאמר 'ולא ימות', יש ללמוד הָא אם לֹא נָתַן בָּהּ מַעֲלֶה עָשָׁן, אוֹ שֶׁחִיסֵּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ והקטירה כשהיא חסירה, חַיָּיב מִיתָה בידי שמים.

שואלת הגמרא: מדוע צריך לימוד לחייב מיתה על המקטיר קטורת חסירה, וְתִיפּוֹק לֵיהּ שיש לחייבו מיתה משום דְּקָא מְעַיֵּיל – שנכנס לקודש הקדשים בְּיָאָה רֵיקָנִית שלא לצורך, שהרי לא מקיים בכך מצות הקטורת, וחייב מיתה על כניסתו.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁשָּׁנָה בְּאִיסּוּר בְּיָאָה ריקנית, שלא היה יודע שיש בה חיוב מיתה, ומשום כך אינו חייב על כניסתו מיתה, וְחָזַר בְּאִיסּוּר הַקְטָרָה של קטורת חסירה, שהיה יודע שיש בה חיוב מיתה, ועל ההקטרה נתחייב מיתה וכנלמד לעיל.

תירוץ נוסף: רַב אַשֵׁי אָמַר, אֲפִילּוּ תֵּימָא שמדובר בהֵזִיד בָּזוֹ וּבָזוֹ עדיין שייך אופן שיתחייב רק על ההקטרה ולא על ביאה ריקנית, כְּגוֹן דְּעַיֵּיל – הכניס לקודש הקדשים שְׁתֵּי הַקְטָרוֹת, אַחַת שְׁלֵימָה וְאַחַת חֲסֵירָה, אֲבִיאָה ריקנית לֹא מְחַיַּיב, דְּהָא עַיֵּיל לֵיהּ קטורת שְׁלֵימָה, ואין ביאתו שלא לצורך, אבל אַהַקְטָרָה של הקטורת החסירה מְחַיַּיב, דְּקָא מַקְטַר גם כן קְטוֹרֶת חֲסֵירָה.

אָמַר מַר, וּמְנַיִן שֶׁנּוֹתֵן בָּהּ מַעֲלֶה עָשָׁן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִסָּה עֲנַן הַקְטֹרֶת אֶת הַכַּפֹּרֶת'. מקשת הגמרא: וכי צריך להביא קְרָא של 'וכסה ענן' לראיה לְקְרָא של 'כי בענן' שממנו למדנו לעיל שנותן בה מעלה עשן. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, הָכִי קָאָמַר, אֵין לִי לידע מהפסוק 'כי בענן' אֶלָּא שיכול ליתן עֲלֶה של מַעֲלֶה עָשָׁן שהוא החלק החשוב שבו, אבל עִיקַּר – שורש של מַעֲלֶה עָשָׁן מְנַיִן שאף הוא כשר, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִסָּה'.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב יוסף, וְהָא אִיפְּכָא תַּנְיָא, שהשורש חשוב ומעלה את העשן יותר מן העלים, דְּתַנְיָא, נָתַן בָּהּ עִיקַּר מַעֲלֶה עָשָׁן, הָיָה העשן מַתְמַר וְעוֹלֶה זקוף כְּמַקֵּל עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְשָׁמֵי קוֹרָה – לתקרת קודש הקודשים, בֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ העשן לְשָׁמֵי קוֹרָה והתפשט בתקרה, החל מְמַשְׁמֵשׁ וְיוֹרֵד בְּכוֹתָלִים, עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא הַבַּיִת עָשָׁן, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן'. הרי שעל ידי ה'עיקר' היה העשן מיתמר ועולה יפה, יותר מן העלים. אֶלָּא אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר, מהפסוק 'כי בענן' אֵין לִי ללמוד אֶלָּא 'עִיקַּר' מַעֲלֶה עָשָׁן, אבל 'עֲלֶה' מַעֲלֶה עָשָׁן מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִסָּה'.

יישוב נוסף מדוע צריך שני פסוקים למעלה עשן: רַב שֵׁשֶׁת אָמַר, אֵין לִי שנותן מעלה עשן אֶלָּא בקטורת שבאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁכְּמִדָּתָהּ, אבל בקטורת שבמשכן שִׁילֹה וּבֵית עוֹלָמִים – בית המקדש, מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִסָּה' שאף בהם נותן בקטורת מעלה עשן.

שואלת הגמרא: הַאי – הלימוד לכך שאף בבית המקדש נותן מעלה עשן, מִיבֶּן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשּׁוֹכֵן אִתָּם' נָפְקָא, שהפסוק 'השוכן אתם' מיותר, ומלמדנו שכסדר שנצטוה לעשות באהל מועד, כן יעשה בכל מקום שהשכינה תהיה עמם. משיבה הגמרא: אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, אֵין לִי מהפסוק 'כי בענן' אֶלָּא שנותן מעלה עשן בקטורת שִׁבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אבל בקטורת שבְּשָׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה מְנַיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְכִסָּה'.

יישוב נוסף: רַב אַשֵׁי אָמַר, חַד פסוק לְמִצְוָה, וְחַד לְעִכּוּב – ללמדנו שמעלה עשן מעכב ואם לא נתן אין הקטורת כשירה וצריך להקטיר שנית, שכך הוא הכלל בקדשים שכל דבר ששנה הכתוב וכפל הוראתו, לעכב בא.

יישוב נוסף: רָבָא אָמַר, חַד פסוק בא לְעוֹנֶשׁ מיתה בידי שמים על המקטיר בלא מעלה עשן, וְחַד לְאַזְהָרָה – לאסור בלא תעשה.

תַּנְיָא בברייתא סיוע לדברי רבא, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, נאמר 'וְכִסָּה עֲנַן הַקְטֹרֶת וגו' וְלֹא יָמוּת' הרי עוֹנֶשׁ אמור, 'וְאַל יָבוֹא בְּכָל עֵת וכו' כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה' הוא אַזְהָרָה. יָכוֹל יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם – האזהרה והעונש למקטיר ללא מעלה עשן אֲמוּרִין קוֹדֶם מִיתַת שני בְּנֵי אַהֲרֹן נדב ואביהוא, אף שכתובים לאחר מכן, ונאמר שבעון זה שהחסירו מעלה עשן מתו, תַּלְמוּד לוֹמַר בתחילת הפרשה 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן' ללמדך שבשעה שמתו עדיין לא נאמר העונש על כך. יָכוֹל יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם האזהרה והעונש אֲמוּרִים רק אַחַר מִיתַת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וקודם לכן לא היה אף איסור, תַּלְמוּד לוֹמַר 'כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת' שמשמע אף קודם מיתתם כמבואר להלן. הָא כֵּיצַד יתקיימו שני מקראות הללו, אלא אַזְהָרָה נאמרה קוֹדֶם מִיתָה שלהם, וְעוֹנֶשׁ נאמר אַחַר מִיתָה.

מבררת הגמרא: מַאי תַּלְמוּדָא – איך משמע מהפסוק 'כי בענן' וכו' שהאזהרה נאמרה קודם מיתת בני אהרן. מבארת הגמרא: אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא, 'כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה' ומשמע שֶׁעֲדַיִן לֹא נִרְאָה להם השכינה, וביום שמתו בני אהרן הרי כבר נראה כבוד ה' שנאמר (ויקרא ט כג) 'וַיֵּרָא כְּבוֹד ה'' וגו', בהכרח שמקרא זה נאמר עוד קודם מיתת בני אהרן. שואלת הגמרא: וְאֶלָּא – אם כן שהעונש לא נאמר קודם כניסתם, מַאי מַעֲמָא אִיעֲנוּשׁ. משיבה הגמרא: כִּדְתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, לֹא מֵתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶלָּא עַל שֶׁהוֹרוּ הֲלָכָה בְּפְנֵי מֹשֶׁה רַבָּן. מַאי דְּרוּשׁ בני אהרן ומה היתה הוראתם. מבארת הגמרא: כתוב 'וְנָתְנוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ', ודרשו כך, אַף עַל פִּי שֶׁהָאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם על המזבח, מכל מקום מִצְוָה לְהָבִיא מִן הַהֶדְיוֹט על ידי הכהן המקריב, ולכך הכניסו להיכל אש והבעירו את הקטורת, ואף שהורו כראוי נענשו על שלא נטלו רשות ממשה.

שנינו במשנה: יָצָא וּבָא לוֹ דַּרְכּוֹ בְּנִיסָתוֹ. מבררת הגמרא: מַנָּא הָנֵי מִילֵּי שצריך הכהן גדול לצאת בהליכה לאחור. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אָמַר קְרָא, 'וְיָצָא שְׁלֹמֹה לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַיִם' וגו', כלומר שבא מירושלים להקריב בבמה אשר בגבעון ירושלים, וקשה, וְכִי מָה עִנְיַן גִּבְעוֹן אֵצֶל יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא מַקִּישׁ – משוה יְצִיאָתוֹ מִגִּבְעוֹן לירושלים לאחר שהעלה עולותיו בגבעון, לְבִיאָתוֹ מִירוּשָׁלַיִם לְגִבְעוֹן, מָה בִּיאָתוֹ מִירוּשָׁלַיִם לְגִבְעוֹן פָּנָיו כְּלַפֵּי בָּמָה כְּדַרְכּוֹ בִּיאָתוֹ שכן דרך הבאים, אַף יְצִיאָתוֹ מִגִּבְעוֹן לִירוּשָׁלַיִם היו פָּנָיו כְּלַפֵּי בָּמָה כְּדַרְכּוֹ בִּיאָתוֹ לנוכח המקום שבא אליו בראשונה, שלא הפנה עורף ביציאתו, אלא הלך אחורנית ופניו לבמה דרך כבוד. וְכֵן כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָן, וּלְוִיִּם בְּדוּכָנָן, וְיִשְׂרְאֵל בְּמַעֲמָדָן – 'אנשי מעמד' שהיו עומדין בעזרה על קרבן התמיד, כְּשֶׁהֵן נִפְטָרִין מן העבודה ויוצאים, לֹא הָיוּ מַחְזִירִין פְּנֵיהֶן מן ההיכל וְהוֹלְכִין, אֶלָּא מְצַדְּדִין – מטים את פְּנֵיהֶן לנוכח ההיכל וְהוֹלְכִין, וְכֵן תַּלְמִיד הַנִּפְטָר מֵרַבּוֹ לֹא יַחְזִיר פָּנָיו מרבו וְיֵלֵךְ כשאחוריו כלפי רבו, אֶלָּא מְצַדֵּד פָּנָיו לנוכח רבו וְהוֹלֵךְ.

הגמרא מביאה דוגמא מאמורא: כִּי הָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, כַּד הֲוָה מִיפַּטַּר – נפרד מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן שהיה רבו, כַּד הֲוָה בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן לְסַגּוֹיֵי – כשרבי יוחנן היה זה שמבקש ללכת, הֲוָה גָּחִין קַאֵי רַבִּי אֶלְעָזָר אֲדוּכְתֵּיהּ – היה רבי אלעזר שוחה ומטה גופו לכבוד רבו בעמדו על מקומו, עַד דַּהֲוָה מִיכַּסֵּי רַבִּי יוֹחָנָן מִינֵּיהּ – עד שרבי יוחנן היה נעלם מעיניו, וְכַד הֲוָה בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר לְסַגּוֹיֵי – וכשרבי אלעזר היה מבקש ללכת, הֲוָה קָא אָזֵיל לְאַחוֹרֵיהּ עַד דְּמִכַּסֵּי מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – עד שנעלם מעיני רבי יוחנן.

רָבָא, כַּד הֲוָה מִיפַּטַּר מִינֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף רבו, הֲוָה אָזֵיל לַאֲחוֹרֵיהּ עַד דְּמִנַּגְּפָן כַּרְעֵיהּ – עד שנפצעו רגליו של רבא, וּמִתְּווֹסָן אִסְקוּפְתָּא – ומתלכלך היה מפתן הדלת דְּבֵי רַב יוֹסֵף דְּמָא – בדם.

אָמְרוּ לֵיהּ לְרַב יוֹסֵף שהיה סומא ולא הבחין בכך מעצמו, הָכִי עָבִיד – כך עושה רָבָא. אָמַר לֵיהּ רב יוסף לרבא, יְהֵא רַעֲוָא – יהי רצון דְּתָרוּם רֵישָׁךְ אַבּוּלָּה בְּרָבָא – שתהיה ראש ישיבת כל הכרך.

אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיַּפְסִיק לְאַחַר תפילתו שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת לַאֲחוֹרָיו, וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן שָׁלוֹם – ישתחוה כמי שנותן שלום ונפטר מרבו. אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי, כֵּיוָן שֶׁפָּסַע שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת לַאֲחוֹרָיו, הָתָם אִיבָּעֵא לֵיהּ לְמֵיקָם – במקום שכלה לפסוע צריך הוא לעמוד, ולא יחזור מיד, מָשָׁל לְתַלְמִיד חֲנִפְטָר מֵרַבּוֹ, אִם לְאַחַר שנפרד ממנו חוֹזֵר אליו לְאַלְתַּר – מיד, דּוֹמֶה הוא לְכֶלֶב שֶׁשָּׁב עַל קִיאוֹ לבולעו.

תָּנְיָא נָמֵי הָכִי, הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיַּפְסִיק שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת לַאֲחוֹרָיו וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן שָׁלוֹם, וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן נראה כמי שלא נטל רשות להיפרד, וְרָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל – נוח היה לו אם לא היה מתפלל כלל. וּמְשׁוּם [רַב] שְׁמַעְיָה אָמְרוּ, שֶׁנּוֹתֵן שָׁלוֹם לְיָמִין – הופך פניו לימינו ואומר עושה שלום במרומיו, וְאַחַר כָּךְ הופך פניו לִשְׂמֹאל ואומר הוא יעשה שלום עלינו. והטעם שפונה לימין תחילה, שֶׁנֶּאֱמַר 'מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ' – מיד ימינו נתן דת לישראל, ורואים שהימין עדיף מהשמאל, וְאוֹמֵר 'יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ', אפילו אם יחנו משמאלך אלף מזיקים, ורבבה מימינך, לא יוכלו לגשת אליך להזיק, הרי שהימין מתגבר על רבבה, והשמאל על אלף בלבד. שואלת הגמרא: מַאי וְאוֹמֵר – למה צריך עוד פסוק להוכיח שימין עדיף. משיבה הגמרא: וְכִי תֵּימָא שמהפסוק לגבי התורה 'מִימִינוֹ' וגו' אין להוכיח שימין עדיף כיון שאוֹרְחָא דְּמִילְּתָא הִיא לְמֵיתַב בְּיָמִין – הרגילות היא למסור בימין שמוכנה תמיד לשימוש, ועל כן ניתנה התורה בימין, אך לא משום שימין יותר חשוב משמאל, לכן תָּא שְׁמַע להוכיח ממקום אחר, 'יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ' שאין זה שימוש בימין אלא חשיבות של הימין שמפילה מזיקים הרבה יותר מהשמאל.

רָבָא חֲזָיֵיהּ – ראה לְאַבָּיֵי דְּיָתִיב שְׁלָמָא לִימִינָא בְּרֵישָׁא – שבסוף תפילתו נתן שלום לימינו תחילה. אָמַר לֵיהּ רבא לאביי, מִי סָבְרַתְּ שכוונת הברייתא לתת שלום תחילה לְיָמִין דִּידָךְ – לימין שלך, לא כן אלא לְשִׂמְאל דִּידָךְ קָא אָמְרָא דְּהָוֵי יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שאתה עומד מולו. אָמַר רַב חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא, חֲזִינָא לְהוּ לְאַבָּיֵי וְרָבָא דְּפָסְעֵי לְהוּ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת בִּכְרִיעָה אַחַת, שלא היו זוקפים עד שגמרו לפסוע.

שנינו במשנה: וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה בְּבֵית הַחִיצוֹן. שואלת הגמרא: מַאי מְצַלֵּי – מה היתה תפילתו של הכהן גדול. משיבה הגמרא: רָבָא בַּר רַב אַדָּא וְרַבִּין בַּר רַב אַדָּא, תַּרְוַיְיהוּ מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב אָמְרֵי, שהיה אומר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתְּהֵא שָׁנָה זוֹ גְּשׁוּמָה וְשִׂחוּנָה – גשומה וחמה. שואלת הגמרא: וכי שנה שְׂחוּנָה מֵעֲלִיוּתָא הִיא, ומדוע התפלל שתהיה שנה שחונה. אֶלָּא אִיפָּא, כך היה מתפלל, אִם השנה שְׂחוּנָה שלא כדרכה ותהיה חמה ביותר, תְּהֵא גם גְּשׁוּמָה משום שבשנה חמה צריכה הארץ הרבה גשמים. רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מְסַיֵּים בָּהּ – בתפילת הכהן גדול מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, לֹא יַעֲדֵי עֲבִיד שׁוּלְטָן מִדְּבֵית יְהוּדָה – לא יסור ויתבטל שליט משבט יהודה, וְלֹא יְהֵי עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְפַרְנֵס זֶה מִזֶּה, וְלֹא תְּכַנֵּם לְפָנֶיךָ תְּפִלַּת עוֹבְרֵי דְּרָכִים שאין נוח להם בירידת הגשמים, ומתפללים שלא ירדו גשמים.

רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא חֲוָה קָא אָזֵיל בְּאוֹרְחָא – הלך בדרך, שָׁדָא מַטָּרָא עֲלֵיהּ – ירד עליו גשם. אָמַר, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ שרוי בְּנַחַת וַחֲנִינָא שרוי בְּצַעַר. פָּסַק מִיטָרָא. כִּי אָתָא לְבֵיתֵיהּ אָמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ בְּצַעַר שיש להם שדות ורוצים גשמים וַחֲנִינָא בְּנַחַת שאין לו שדות וכרמים. אָתָא מִיטָרָא.

אָמַר רַב יוֹסֵף, מַאי אֲהֲנָיֵא לֵיהּ צְלוֹתֵיהּ – מה הועילה תפילתו דְּכֹהֵן גָּדוֹל לְגַבֵּי התפילה של רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא, שרבי חנינא בתפילתו ביטל תפילת הכהן הגדול.

תָּנוּ רַבָּנָן, מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן גָּדוֹל אֶחָד שֶׁהָאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ, וְנִמְנוּ אֲחָיו הַכֹּהֲנִים לִיכָּנֵס אַחֲרָיו, הִתְחִילוּ הֵם נִכְנָסִין וְהוּא יוֹצֵא, אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי מָה הָאֲרַכְתָּ בִּתְפִלָּתְךָ, אָמַר לָהֶם קָשֶׁה בְּעֵינֵיכֶם שֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי עֲלֵיכֶם וְעַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּא יֶחֱרַב. אָמְרוּ לוֹ אַל תְּהִי רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁחֲרֵי שָׁנִינוּ, לֹא הָיָה מַאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַבְעִית אֶת יִשְׂרָאֵל.

משנה

מִשֶּׁנִּיטַּל אָרוֹן, ולא היה שייך ליתן את המחתה בין הבדים, אֶבֶן הָיְתָה שָׁם בקודש הקדשים מונחת מִימוֹת נְבִיאִים רִאשׁוֹנִים וּשְׁתַּיָּיה [–לשון יסוד] הָיְתָה נְקָרֵאת, והיתה האבן גְּבוֹהַּ מִן הָאָרֵץ שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, וְעָלֶיהָ הָיָה נוֹתֵן את המחתה.

לאחר התפילה קצרה, יצא הכהן לעזרה וְנִטַּל אֶת הַדָּם של הפר שלו מִמִּי שֶׁהָיָה מְמָרֵס – מערב ובוחש בּוֹ כדי שלא יקרש, נִכְנַס הכהן גדול שוב לַמָּקוֹם שֶׁנִּכְנַס דהיינו לקודש הקדשים, וְעָמַד בַּמָּקוֹם שֶׁעָמַד דהיינו בין הבדים מקום הקטרת הקטורת, וְהִזָּה מִמֶּנּוּ אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה, הזאה אחת למול הכפורת כשגב ידו למטה ואצבעותיו כלפי מעלה ומזה וזורק כלפי מעלה, וכשמזה את השבע למטה הופך את ידו ואצבעותיו כלפי מטה ומזה כלפי מטה. וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּון לְהַזּוֹת שיגעו הדמים לֹא לְמַעְלָה בחודו העליון של עובי הכפורת, וְלֹא לְמַטָּה מאמצע עוביה, שכן הדמים לא נגעו בכפורת אלא על הרצפה לפני הארון. אֶלָּא שהיה מזה כְּמַצְלִיף – כמלקה ברצועה זו תחת זו.

וְכָךְ הָיָה מוֹנֶה את ההזאות, כשהזה אחת למעלה היה מונה בפיו 'אַחַת', וכשהזה את הראשונה שבשבע הזאות למטה, היה מונה 'אַחַת וְאַחַת' – אחת שהזיתי למעלה ואחת למטה, וכן הלאה, 'אַחַת וּשְׁתַּיִם', 'אַחַת וְשָׁלֹשׁ', 'אַחַת וְאַרְבַּע', 'אַחַת וְחָמֵשׁ', 'אַחַת וָשֵׁשׁ', 'אַחַת וְשֶׁבַע'. יָצָא מקודש הקדשים וְהִנִּיחוֹ למזרק שבו דם הפר הנשאר עַל כֵּן – בסיס הַהֵיכָל שֶׁבַּהֵיכָל.

הֵבִיאוּ לוֹ אֶת הַשָּׁעִיר שעלה עליו הגורל לה', שָׁחַט וְקִבֵּל בִּמְזָרָק אֶת דָּמוֹ, נִכְנַס לַמָּקוֹם שֶׁנִּכְנַס – קודש הקדשים, וְעָמַד בַּמָּקוֹם שֶׁעָמַד – בין הבדים, וְהִזָּה מִמֶּנּוּ מדם השעיר אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה כמו שהיה מזה מדם הפר. וְכָךְ הָיָה מוֹנֶה את ההזאות, 'אַחַת, אַחַת וְאַחַת', 'אַחַת, אַחַת וּשְׁתַּיִם' וכו'. יָצָא וְהִנִּיחוֹ למזרק ובו דם השעיר עַל כֵּן הַזָּהָב הַשֵּׁנִי שֶׁבַּהֵיכָל, ואז היה נוטל מן הכן הראשון את דם הפר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא הָיָה שָׁם אֶלָּא כֵּן אֶחָד בִּלְבָד. נָטַל דַּם הַפָּר ממנו וְהִנִּיחַ את דַּם הַשָּׂעִיר על אותו הכן.

סדר ההזאות שבחוץ: וְהִזָּה מִמֶּנּוּ – מדם הפר עַל הַפָּרוֹכֶת בחלק שֶׁבְּנֶגֶד הָאָרוֹן מִבַּחוּץ מתוך ההיכל, אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה, כדרך שעשה בקודש הקדשים, וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּון אלא כמציף וכו', וְכָךְ הָיָה מוֹנֶה 'אחת', 'אחת ואחת', וְכוּ'.

וכמו כן אצל דם השעיר, נָטַל דַּם הַשָּׂעִיר וְהִנִּיחַ דַּם הַפָּר, וְהִזָּה מִמֶּנּוּ עַל הַפָּרוֹכֶת שֶׁבְּנֶגֶד הָאָרוֹן מִבַּחוּץ, אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה וְכוּ'.

עֵירָה – שפך את דַּם הַפָּר לְתוֹךְ דַּם הַשָּׂעִיר, וחזר וְנָתַן אֶת הדמים שבמזרק הַמַּלֵּא בָּרִיקָן כדי שיתערבו יפה.

גמרא

מדייקת הגמרא: 'מִשֶּׁנִּגְנַז' הארון לֹא קָתָנֵי, אֶלָּא 'מִשֶּׁנִּיטַּל', ואם כן תָּנַן במשנתינו כְּמַאן דְּאָמַר אָרוֹן גְּלָה לְבָבֶל ולא נגנז. דְּתַנְיָא בברייתא מחלוקת בזה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אָרוֹן גָּלָה לְבָבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב' לו ה–י) 'וַיַּעַשׂ הָרַע וַחֲמֹשׁ שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמַלְכוֹ וגו', עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר וגו' וַיַּמְלֵךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו וגו' וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה [–לסוף אותה שנה שהגלו את יהויקים אבי יהויכין] שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיַּבְאֵהוּ [–את יהויכין] בָּבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית ה'' – הוא הארון. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר, אָרוֹן גָּלָה לְבָבֶל ולומד זאת מפסוק אחר, שֶׁנֶּאֱמַר בנבואה למלך חזקיהו (ישעיה לט ו) 'הִנֵּה יָמִים וגו' לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר ה'', 'דבר' אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁבּוֹ – בארון. רַבִּי יְהוּדָה (בֶּן לָקִישׁ) [בַּר אִילְּעַאי] אוֹמֵר, אָרוֹן בְּמְקוֹמוֹ נִגְנַז ולא גלה לבבל, שֶׁנֶּאֱמַר לגבי הכנסת הארון למקדש הראשון (מלכים א' ח ח) 'וַיִּרְאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה', משמע 'עד היום הזה' שאף היום הבדים שם משום שנגנז במקומו.

וּפְלִינָא דְּעוּלָּא – מה ששנינו בברייתא שלרבי שמעון בן יוחאי הארון גלה לבבל, חולק על שיטת עולא בדעת רבי שמעון בן יוחאי, דְּאָמַר עוּלָּא, שָׁאַל רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בְּרוֹמִי, וְכִי מֵאַחַר שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִלְּמֵדֵנוּ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה – משני מקראות שהארון גָּלָה לְבָבֶל, רִאשׁוֹנָה – מקרא ראשון דְּאָמַר לעיל, 'וַיְבִאֵהוּ בָּבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית ה'', שְׁנִיָּה – המקרא השני מַאי הִיא, דִּכְתִיב 'וַיֵּצֵא מִבַּת צִיּוֹן